

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

1. ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82 poz. 598 wraz z późniejszymi zmianami)

Art. 127. W razie zużycia korzyści uzyskanej niesłusznie z majątku innej osoby, obowiązek wydania tej korzyści wygasa tylko wówczas, gdy zużycie tej korzyści nastąpiło w sposób nieproduktywny, tj. gdy wzbogacony — w zamian tej korzyści — nie uzyskał ani korzyści zastępczej, ani zaoszczędzenia wydatku, który i tak musiałby pokryć ze swego majątku (4 CR 318/62 z dnia 30 IV 1963 r.).

Art. 134. Sprzedaż pojazdu mechanicznego posiadającego wady techniczne mogące wywołać katastrofę, jeżeli jest rezultatem niedbalstwa lub innej postaci winy, uzasadnia odpowiedzialność zbywcy samochodu z art. 134 k.z. za szkodę spowodowaną wypadkiem samochodowym, którego wyłączną przyczyną była wada produkcyjna samochodu (2 CR 96/62 z dnia 6 II 1963 r.).

Art. 157 § 1. Utrata zarobków, jakie poszkodowany wskutek wypadku w zatrudnieniu więzień, odbywający prawomocnie orzeczoną karę, mógłby osiągać na wolności, nie uzasadnia przyznania mu renty uzupełniającej za czas odbywania kary więzienia, gdyż nie pozostaje ona w związku przyczynowym z wypadkiem (I PR 238/63 z dnia 18 IX 1963 r.).

Art. 157 § 2. Zobowiązany do odszkodowania odpowiada i za szkody spowodowane samoistną chorobą, jeżeli uszkodzenie ciała, które było normalnym następstwem popełnionego w danym wypadku czynu niedozwolonego, tę samoistną chorobę wyzwoliło albo przyspieszyło jej rozwój. Odpowiedzialność ta ogranicza się wtedy jedynie do następstw, które przy normalnym rozwoju owej samoistnej choroby albo nie wystąpiłyby, albo wystąpiłyby z mniejszym nasileniem czy też nie tak wcześnie. Do uzasadnienia jednak roszczenia odszkodowawczego z tego tytułu potrzebne jest ustalenie nie samej możliwości tylko, ale przeważającego prawdopodobieństwa takiego zawinionego przez sprawcę uszkodzenia ciała poszkodowanego oraz skonkretyzowania w granicach wyżej omówionych tych dalszych następstw wypadku przy pomocy biegłych lekarzy (II PR 189/63 z dnia 16 X 1963 r.).

Art. 158 § 2. Niedopuszczalne jest przypisanie obu stronom w równym stopniu przyczynienia się do spowodowania wypadku dlatego, że ustalenie stopnia przyczynienia się każdej z nich jest bardzo utrudnione. W takiej sytuacji sąd powinien na podstawie okoliczności bezspornych i udowodnionych bądź wynikających z ogólnych zasad doświadczenia życiowego dokonać w drodze domniemania faktycznego (art. 241 k.p.c.) ustaleń dotyczących stopnia przyczynienia się każdej ze stron do wypadku (II PR 328/62 z dnia 29 VI 1963 r.).

Art. 161 § 2. Dojście do wieku starczego nie; stwarza po stronie pracownika — zwłaszcza zdrowego — obowiązku zaprzestania pracy i przejścia na rentę starczą; jednakże, gdy z okoliczności sprawy może wynikać, iż pracownik już przed wypadkiem nie cieszył się najlepszym zdrowiem, obowiązkiem sądu jest wyjaśnienie —

ewentualnie przy pomocy biegłego — jak długo ze względu na wiek i stan zdrowia pracownik mógłby poświęcać się i jakiej pracy zarobkowej. Obowiązek ten wynika z przepisów art. 161 § 2 i 158 § 1 k.z. Do czasu tego wyjaśnienia sąd nie mógłby bez obrazu powołanych przepisów zasądzić na rzecz poszkodowanego pracownika renty uzupełniającej za czas po osiągnięciu przez niego wieku starczego (I PR 446/63 z dnia 7 X 1963 r.).

Art. 239. Pozwane uzdrowisko, przyjmując powódkę jako kuracjuszkę do sanatorium, wzięło na siebie obowiązek specjalnej troski o zdrowie powódki i tym samym przyjęło odpowiedzialność za wszelkie okoliczności dotyczące jej zdrowia, a więc także odpowiedzialność za działanie osób trzecich, z których usług uzdrowisko korzystało albo u których zaopatrywało się w żywność. Wobec tej rozszerzonej odpowiedzialności pozwanego uzdrowiska nie ma istotnego znaczenia, że zatrutą trychninami żywność, po spożyciu której powódka ciężko zachorowała, nabyło ono w przedsiębiorstwie państwowym (2 CR 428/62 z dnia 19 XII 1962 r.).

Art. 248 § 1. Nieprawidłowe jest zasądzenie odsetek od sumy przyznanego odszkodowania za nieszczęśliwy wypadek, któremu uległ pracownik przy pracy, nie od daty pozwu, lecz od dnia wypadku, pomimo że poszkodowany nie zwrócił się do obowiązanego do odszkodowania pracodawcy z wezwaniem o zapłatę. Stosownie bowiem do przepisów art. 248 § 1 w związku z art. 243 § 1 k.z. w przypadku zobowiązań bezterminowych dłużnik, jakkolwiek obowiązany jest spełnić świadczenie niezwłocznie po powstaniu zobowiązania (art. 192 § 2 k.z.), popada w opóźnienie, skutkujące zapłatę odsetek zwłoki, dopiero po bezskutecznym wezwaniu przez wierzyciela (I PR 446/63 z dnia 7 X 1963 r.).

Art. 379. Kodeks zobowiązań przewiduje w art. 379 roszczenie odszkodowawcze dla najemcy lub dzierżawcy, gdy dozna przeszkody w używaniu rzeczy najętej wskutek samowolnych czynów osób trzecich, lecz tylko wtedy, gdy dozna on przeszkody w używaniu czy też użytkowaniu rzeczy już po objęciu przedmiotu najmu lub dzierżawy. Przepis art. 379 k.z. nie ma zatem zastosowania wówczas, gdy osoba trzecia znalazła się we władaniu spornego gruntu jeszcze przed zawarciem umowy najmu lub dzierżawy między wynajmującym lub wdzierżawiającym a najemcą lub dzierżawcą lub między tymi ostatnimi a podnajemcą lub poddzierżawcą (III CR 161/62 z dnia 24 V 1963 r.).

Prawo rzeczowe z dnia 11 X 1946 r. (Dz. U. nr 57 poz. 319 wraz z późniejszymi zmianami)

Art. 41 pr. rzecz. przewiduje jako pierwsze kryterium rozgraniczenia stan prawny nieruchomości sąsiadujących oparty na tytułach własności. Drugim kolejnym kryterium rozgraniczenia, tzn. kryterium, które wchodzi w rachubę dopiero w wypadku, gdy stanu własności nie da się stwierdzić, jest posiadanie. Odmiennie rozumienie art. 41 pr. rzecz., w szczególności dokonanie rozgraniczenia stosownie do posiadania, a z pominięciem własności, mogłoby prowadzić do wywłaszczenia przedmiotu rozgraniczenia z powołaniem się na same argumenty pozaprawne (najczęściej gospodarcze), a tego ustawa nie przewiduje. Art. 41 pr. rzecz. zezwala na rozgraniczenie „z uwzględnieniem wszelkich okoliczności” dopiero wtedy, gdy nie da się stwierdzić ani własności, ani posiadania (III CR 227/63 z dnia 15 X 1963 r.).

Art. 312. W świetle prawidłowej wykładni art. 312 pr. rzecz. przez „wynagrodzenie za użytkowanie rzeczy” rozumieć należy nie tylko uiszczenie opłaty za efektywne korzystanie z obiektu, lecz także i zwrot przez posiadacza w złej wierze

wszelkich wydatków i ciężarów,, jakie w okresie tego posiadania zostały poniesione przez właściciela rzeczy. Do takich ciężarów zaliczyć między innymi trzeba podatki i daniny publiczne (III CR 51/63 z dnia 27 IV 1963 r.).

Kodeks rodzinny z dnia 27 VI 1950 r. (Dz. U. nr 34 poz. 308 wraz z późniejszymi zmianami)

Art. 71. Istnienie prawomocnego wyroku zasądzającego alimenty na rzecz jednego dziecka nie wyłącza skutecznie dochodzenia alimentów przez inne dziecko, pochodzące od tego samego ojca, nawet wówczas, gdy ojciec łoży dobrowolnie na jego utrzymanie. Brak bowiem podstaw do przyjęcia, aby dziecko, które wcześniej wystąpiło o alimenty, miało się znaleźć w sytuacji uprzywilejowanej w stosunku do dziecka, które o te alimenty wystąpiło później. Dziecko to nie musi poprzestać tylko na tym, co ojciec łoży na nie dobrowolnie, i ma interes prawny w domaganiu się zasądzenia alimentów celem partycypowania w podziale sum uzyskanych z ewentualnej egzekucji (III CR 88/62 z dnia 6 III 1963 r.).

Przepisy ogólne prawa cywilnego z dnia 18 VII 1950 r. (Dz. U. nr 34 poz. 311)

Art. 3. Nie można domagać się ochrony, jaką prawo zapewnia z mocy art. 3 p.o.p.c., jeżeli ochronę taką zapewniają właściwe przepisy,, norma bowiem art. 3 p.o.p.c., ma charakter wyjątkowy w tym sensie, że można ją stosować tylko w sytuacji, gdy inną drogą interesy osób pokrzywdzonych wykonywaniem praw przez inne osoby nie mogą być zabezpieczone (III CR 201/62 z dnia 6 IV 1962 r.).

Art. 3. Względ na ogólnie występujące trudności mieszkaniowe nie może usprawiedliwić odmowy eksmisji zalegającego z czynszem najemcy z powołaniem się na przepis art. 3 p.o.p.c., gdy w danych okolicznościach nie ma podstaw do udzielenia pozwanemu indywidualnie szczególnej ochrony przewidzianej w tym artykule (III CR 95/63 z dnia 26 VI 1963 r.).

Art. 3. W sytuacji gdy prywatny przedsiębiorca w związku z transakcją kupna-sprzedaży zawartą z przedsiębiorstwem uspołecznionym wykorzystał zaniebanie organów tego przedsiębiorstwa czy też ich niewiedzę i w ten sposób osiągnął zawarcie umowy przysporzającej mu nadmierny zysk, żądanie tegoż przedsiębiorcy wykonania zawartej umowy rażąco niekorzystnej dla przedsiębiorstwa uspołecznionego, oparte na jej literalnym brzmieniu, sprzeczne byłoby z zasadami współżycia społecznego i z mocy art. 3 p.o.p.c. powinno się spotkać z odmową ochrony prawnej w zakresie przekraczającym cenę słuszną (3 CR 17/62 z dnia 11 I 1963 r.).

Art. 31. Zadaniem kuratora ustanowionego dla osoby nieobecnej w trybie art. 31 p.o.p.c., jest ochrona praw tej osoby, z tego jednak bynajmniej nie wynika, że osoba nieobecna nie może sama działać we własnym imieniu oraz że osoby trzecie nie mogą kierować do niej a nie do kuratora, oświadczeń pociągających za sobą określone konsekwencje prawne. Co więcej, ten, kto wie o miejscu pobytu osoby zastąpionej przez kuratora lub może łatwo jej adres ustalić, nie może skutecznie kierować takich oświadczeń do kuratora; tym bardziej zaś odnosi się to do osoby, która celowo postarała się o ustanowienie kuratora dla nieobecnego, aby uniknąć z nim bezpośrednich kontaktów. Nie ma tu analogii z kuratorem procesowym, którego oświadczenia procesowe wiążą zastąpionego, bez względu na to, z jakiej przyczyny został on ustanowiony, oczywiście z chwilą, gdy orzeczenie kończące odpowiednie postępowanie stanie się prawomocne, co sanuje uchybienia, których się dopuszczono w tym postępowaniu (1 CR 231/63 z dnia 5 IX 1963 r.).

Kodeks postępowania cywilnego. Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 VII 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43 poz. 394 wraz z późniejszymi zmianami)

Art. 111 §2. Kwestia, czy spółdzielnia inwalidów nie posiada dostatecznych środków na poniesienie kosztów procesu, nie może być rozstrzygnięta bez zbadania wysokości wynagrodzeń, jakie otrzymują za swoje prace członkowie danej spółdzielni. Jeżeli zarobki członków są niedostateczne, a spółdzielnia inwalidów nie ma możliwości uiszczenia kosztów sądowych w inny sposób (np. sprzedaż zbędnych ruchomości), jak tylko przez obniżenie wynagrodzenia członków i spowodowanie wskutek tego, że znajdują się oni i ich rodziny w stanie niedostatku, to wówczas spełnione są przesłanki z art. 111 § 2 k.p.c. do zwolnienia spółdzielni od ponoszenia kosztów sądowych (I CZ 55/63 z dnia 12 VI 1963 r.).

Art. 135. Żaden przepis prawa materialnego ani procesowego nie stoi na przeszkodzie temu, aby prokurator — w chwili, kiedy uzna to za właściwe — przestał brać udział w sprawie, do której wstąpił. Jeżeli prokurator składa przeznaczone dla sądu wyraźne oświadczenie, że uznał już swą rolę za zbędną i wobec tego dalszego udziału w sprawie brać nie będzie, przestaje być „uczestniczącą w sprawie osobą” w rozumieniu art. 135 k.p.c. i nie istnieje więcej obowiązek składania przeznaczonych dlań odpisów pism procesowych wnoszonych przez pozostałych uczestników postępowania (I PZ 48/63 z dnia 8 XI 1963 r.).

Art. 205. Przepis art. 205 pkt 3 k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku również na nabywcę spornej rzeczy w toku procesu. Konsekwencją takiej wykładni tego przepisu jest niedopuszczalność wniesienia przez nabywcę nowego powództwa o to samo roszczenie przeciwko osobom, które objął wydany wyrok (III CR 26/83 z dnia 9 IV 1963 r.).

Art. 258. Okazanie dokumentu sądowi jedynie do wglądu, bez złożenia go do akt, nie odpowiada wymogom przepisów k.p.c. i nie zapewnia warunków należytego zapoznania się z dokumentem przez sąd i strony (II PR 282/62 z dnia 26 VI 1963 r.).

Dekret z dnia 24 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97)

Art. 24 ust. 2. „Gdy osoba uprawniona do świadczeń w myśl dekretu z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin dochodzi od uspołecznionego zakładu pracy renty wyrównawczej, przewidzianej w art. 24 ust. 2 dekretu, a poszkodowany przyczynił się do wyrządzenia szkody (art. 158 § 2 k.z.), wysokość tej renty oblicza się w ten sposób, że od wysokości szkody wynagradzanej (art. 161 § 2 i 162 § 2 i 3 k.z.) odlicza się rentę z ubezpieczenia społecznego, różnicę zaś zmniejsza się w stopniu odpowiadającym przyczynieniu się poszkodowanego” (Uchwała Połączonych Izb — Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych III PO 5/62 z dnia 14 XII 1962 r.).

Art. 24 ust. 2. Wskazany w uchwale Połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 14 XII 1962 r. III PO 5/62 sposób obliczenia* renty uzupełniającej, w razie gdy poszkodowany przyczynił się do wyrządzenia szkody (art. 158 § 2 k.z.), polegający na tym, że od wysokości szkody wynagradzanej rentą odlicza się rentę z ubezpieczenia społecznego, różnicę zaś zmniejsza się w stopniu odpowiadającym przyczynieniu się poszkodowanego — powinien mieć analogiczne zastosowanie także w wypadkach, gdy od kwoty odszkodowania podlegają odliczeniu zasiłki chorobowe, pobrane przez poszkodowanego pracownika w związku z wypadkiem przy

pracy, jak również osiągnane przez niego po wypadku zarobki (III PR 17/63 z dnia 26 VI 1963 r.).

Art. 24 ust. 2. „Przy ustalaniu wysokości renty wyrównawczej z art. 24 ust. 2 dekretu z 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 23, poz. 97 z 1958 r.) uwzględniane są zarobki pracownika po odliczeniu należnego od nich podatku" (uchwała składu 7 sędziów S.N. III PC 31/63 z dnia 22 XI 1964 r.).

Art. 24 ust. 2. „Pod rządem przepisu art. 24 ust. 2 dekretu z dnia 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97) bieg terminu przedawnienia roszczenia o rentę i zadośćuczynienie za cierpienia fizyczne i krzywdę moralną, wynikającego z wypadku pracownika w zatrudnieniu, liczy się od dnia wskazanego w przepisie art. 283 § 2 k.z., chociażby nie została jeszcze prawomocnie rozstrzygnięta sprawa świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego, albo od dnia popełnienia przestępstwa, jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni lub występku" (art. 283 § 4 k.z.). (uchwała składu 7 sędziów S.N. III PO 6/62 z dnia 11 II 1963 r.).

Art. 58. „I. Podstawą do uzyskania dodatku do renty przewidzianego w art. 58 dekretu o p.z.e. jest faktycznie zawodowe wykonywanie w jednej lub kilku placówkach naukowych zatrudnienia w charakterze pracownika nauki (tj. profesora zwyczajnego, profesora nadzwyczajnego, docenta, adiunkta, starszego asystenta, asystenta), przy czym zatrudnienie to powinno być wykonywane w wymiarze godzin nie niższym niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć (art. 7 ustęp 2 dekretu o p.z.e.).

II. Pracownikom, którzy w momencie osiągnięcia wieku starszego byli zatrudnieni w charakterze pracownika nauki i nabyli już prawo do renty starczej albo uzupełnili później brakujący im dla nabycia prawa do renty okres zatrudnienia dalszą pracą w charakterze pracownika nauki, przysługuje dodatek z art. 58 dekretu o p.z.e. do renty starczej niezależnie od tego, jak długi okres zatrudnienia w charakterze pracownika nauki poprzedzał datę osiągnięcia przez nich wieku starczego" (uchwała składu 7 sędziów SN III PO 13/63 z dnia 20 III 1963 r.).

Dekret z dnia 18 I 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz o zabezpieczeniu ciągłości pracy (Dz. U. nr 2, poz. 11 wraz z późniejszymi zmianami)

Art. 10 ust. 3. Uprawnienia pracownicy, o których mowa w art. 10 ust. 3 dekretu z dnia 18 I 1956 r. (Dz. U. nr 2, poz. 11), dotyczą okresu nieistnienia stosunku pracy. Prawidłowa wykładnia art. 10 ust. 3 dekretu oraz lokalizacja tego przepisu pozwalają sądzić, że powyższa dyspozycja nie może stanowić materialno-prawnej podstawy żądania pracownicy od momentu, gdy stosunek pracy został z nią ponownie nawiązany na podstawie orzeczenia sądu lub zakładowej komisji rozjemczej. Z chwilą zaś uprawomocnienia się wyroku przywracającego pracownicę w ciąży do pracy, ocena jej uprawnień powinna nastąpić w świetle art. 455 k.z. (II PR 49/63 z dnia 24 X 1963 r.).

Ustawa z 28 V 1957 r. o wyłączeniu spod publicznej gospodarki lokalami domów jednorodzinnych oraz lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych (Dz. U. nr 47, poz. 228)

Art. 8 ust. 1. „Spółdzielnia mieszkaniowa, jako właściciel lokalu w domu wielomieszkaniowym wyłączonym spod publicznej gospodarki lokalami, może żądać od najemcy, którego chroni art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 V 1957 r. o wyłączeniu spod

publicznej gospodarki lokalami domów jednorodzinnych oraz lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych (tekst jednolity: Dz. U. z 1962 r., nr 47, poz. 228), czynszu za nadwyżkę powierzchni mieszkaniowej" (uchwała III CO 34/63 z dnia 29 VIII 1963 r.).

Ustawa z dnia 30 I 1959 r. — Prawo lokalowe (Dz. U. z 1962 r., nr 47, poz. 227)

Art. 23. W myśl art. 23 pr. lok. najemca, który lokal ulepszył, może bądź zabrać ulepszenia, bądź otrzymać od właściciela nieruchomości sumę odpowiadającą wartości ulepszeń w chwili zwrotu lokalu. Nie ma przeszkód, aby najemca, zwalniając lokal, scedował swe uprawnienia wynikające z art. 23 pr. lok. na rzecz następnego najemcy (art. 168 i 176 k.z.). (II CR 572/62 z dnia 23 V 1963 r.).

Zebrał
Witold Świącicki

2. ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO — IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA

Kodeks karny z 1932 r.

Art. 1. Zarówno doktryna, jak i orzecznictwo, dopuszczają możliwość przyjęcia konstrukcji czynów ciągłych, w szczególności gdy chodzi o dokonanie zaboru mienia wszędzie tam, gdzie istnieje jednolity zamiar sprawcy, podobny sposób działania, atakowanie tego samego dobra prawnie chronionego oraz zwartość czasowa poszczególnych działań. Wprawdzie przyjęcie takiej konstrukcji nie zawsze będzie korzystne dla sprawcy przestępstwa, ale okoliczność ta sama przez się nie wyklucza zastosowania takiej konstrukcji, skoro czyn sprawcy z uwagi na zespół wymienionych okoliczności nabiera charakteru przestępstwa szczególnie niebezpiecznego.

Odmienny sposób działania, a mianowicie podejmowanie na fikcyjne dowody wypłat z szeregu książeczek oszczędnościowych w jednym przypadku, a w drugim — poprzez przywłaszczenie gotówki zainkasowanej od szeregu osób, zezwała na ujęcie całokształtu przestępczej działalności oskarżonego jako dwóch czynów ciągłych (6 XI 1963 — I K 198/63).

Art. 31. Przepis art. 31 k.k. nakazuje, w razie jednoczesnego skazania w tym samym postępowaniu sądowym na odpowiednie kary za poszczególne przestępstwa popełnione przez tego samego oskarżonego (zbieg przestępstw), orzec karę łączną, która pochłania kary wymierzone za poszczególne przestępstwa, art. 35 k.k. zaś ma za przedmiot nie osądzenie kilku przestępstw, lecz wydanie wyroku orzekającego karę łączną za kilka przestępstw już prawomocnie, oddzielnie osądzonych.

Wynika z powyższego, że w przypadku osądzenia oddzielnym wyrokiem, który uprawomocnił się, jednego z czynów zawartych w akcie oskarżenia, a następnie osądzenie nieprawomocnym wyrokiem pozostałych zarzutów tego samego aktu oskarżenia, brak podstaw do wydania kary łącznej w myśl art. 31 k.k., gdyż sąd nie skazuje już w tym drugim wyroku za czyn prawomocnie osądzony. W takiej sytuacji należy odczekać do uprawomocnienia się drugiego z wyroków i następnie dopiero wydać wyrok łączny w myśl art. 35 k.k. (6 IX 1963 — IV K 1211/61).

Art. 35. Kary orzeczone za wykroczenia nie podlegają łączeniu z karami orzeczonymi wyrokami sądowymi. Zagadnienie to zostało już wyjaśnione niejedno-

krotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Czyn z art. 32 rozporz. Prez. R. P. z 22 III 1928 r. (Dz. U. nr 36, poz. 343) jest zagrożony karą pozbawienia wolności do sześciu miesięcy i grzywną do 1500 zł lub jedną z tych kar. W takim przypadku w myśl art. 12 k.k. i art. 1 prawa o wykroczeniach, czyn za który oskarżony został skazany nakazem karnym, stanowi występki i dlatego nie ma przeszkód do połączenia tej kary z karami orzeczonymi wyrokami sądowymi (21 I 1964 — IV K 458/63).

Art. 42 § 3. Przepis art. 215 § 2 części szczególnej k.k. przewiduje alternatywnie bądź karę aresztu, bądź karę grzywny. Znowelizowany art. 42 § 3 k.k. pozwala na wymierzenie w wypadku wyrządzenia szkody w mieniu społecznym kary grzywny obok kary pozbawienia wolności przewidzianej w ustawie. Nie dotyczy to jednak wypadku gdy sama ustawa przewiduje karę pozbawienia wolności bądź karę grzywny. Wybór jednej z tych dwóch ewentualności następuje na podstawie art. 57 § 2 k.k., a w szczególności przesłanką wymierzenia kary pozbawienia wolności jest uznanie, że kara grzywny nie byłaby celowa. Niekonsekwencją więc i wewnętrzną logiczną sprzecznością byłoby nacechowane skorzystanie z fakultatywnego przepisu art. 42 § 3 k.k. i wymierzenie grzywny, którą uznano już poprzednio za niecelową w danym wypadku. Wynika stąd, że art. 42 § 3 k.k. nie ma zastosowania do przestępstw zagrożonych alternatywnie bądź pozbawieniem wolności bądź karą grzywny (30 XI 1963 — II K 237/63).

Art. 148. Obrońca, który nakłania oskarżonego do złożenia wyjaśnień sprzecznych ze złożonymi uprzednio w tym samym postępowaniu karnym wyjaśnieniami obciążającymi współoskarżonego, a obiektywnie nieprawdziwych, nie odpowiada za podżeganie do przestępstwa (art. 26 k.k.), natomiast może odpowiadać z art. 148 k.k. za pomaganie owemu współoskarżonemu do uniknięcia odpowiedzialności karnej; warunkiem tej odpowiedzialności jest bezpośredni zamiar sprawcy nakłonienia do mówienia nieprawdy w interesie innej osoby aniżeli mocodawca — oskarżony (9 I 1964 — VI KO 25/63).

Art. 215. Szybkość, z jaką pojazd mechaniczny porusza się po drodze publicznej, powinna zawsze być dostosowana do konkretnych warunków jazdy. Brak ograniczenia szybkości nie oznacza możliwości jazdy z dowolną szybkością, lecz jedynie z taką szybkością, która zapewnia bezpieczeństwo na drodze każdemu jej użytkownikowi przestrzegającemu przepisów o ruchu na drogach. Powinna zatem zawsze uwzględniać takie elementy, jak obecność na szosie innych użytkowników dróg, widoczność drogi, porę dnia, stan drogi itp. Słusznie więc sąd wojewódzki przypisał oskarżonemu jazdę z nadmierną szybkością, skoro oskarżony jadąc na światłach postojowych nie mógł widzieć przed sobą drogi na takiej odległości, aby w razie przeszkody móc w odpowiednim czasie szybkość zmniejszyć bądź pojazd zatrzymać, jeśli zajdzie tego potrzeba (28 VI 1963 — III K 37/62).

Art. 240. Sprawca pobicia, o którym mowa w art. 240 k.k., odpowiada z tego przepisu, gdy skutki określone w tym przepisie przewidywał lub powinien był przewidzieć (art. 15 § 2 k.k.). (7 sędziów 23 I 1964 — V KO 39/63).

Kodeks karny Wojska Polskiego

Art. 21. Skierowane do podwładnych żołnierzy wezwanie przełożonego, aby pobili oni osobę trzecią, nie stanowi rozkazu w sprawach służbowych, o jakim mowa w art. 21 § 1 kk.W.P., i jako podżeganie do występków, nie zwalnia sprawców od odpowiedzialności karnej (17 I 1964 — Rw. 1517/63).

Art. 117. Do uznania żołnierza za przełożonego konieczne jest, by zostały speł-

nione trzy warunki, a mianowicie: by miał on prawo rozkazywania innym żołnierzom, kierował służbą innych żołnierzy i odpowiadał za ich czynności służbowe.

Dowódca patrolu W.S.W. będący w równym stopniu wojskowym ze sprawcą dopuszczającym się czynnej napaści na niego, nie korzysta ze wzmoczonej ochrony karnej przewidzianej przepisem art. 117 k.k.W.P. Wprawdzie przepis art. 129 k.k.W.P. w związku z art. 75 k.k.W.P. przewiduje przypadki, w których członkowie patrolu W.S.W. podlegają ochronie karnej na równi z przełożonym, przepis ten jednak nie obejmuje czynu z art. 117 k.k.W.P. (25 I 1964 — Rw 1524/63).

Art. 144. Przepis art. 144 § 1 k.k.W.P. oparty jest na konstrukcji winy kombinowanej i ma zastosowanie tylko wówczas, gdy żołnierz-kierowca umyślnie narusza obowiązujące przepisy drogowe oraz nieumyślnie (z lekkomyślności i niedbalstwa) powoduje wypadek z ludźmi lub zniszczenie czy uszkodzenie prowadzonego pojazdu. Tam zaś, gdzie także i naruszenie przepisów drogowych przez kierowcę jest nieumyślne, a więc jest tylko skutkiem braku rozważliwej lub ostrożności ze strony kierowcy, lekkomyślnego przecenienia przez kierowcę własnych umiejętności prowadzenia pojazdu mechanicznego w konkretnych warunkach drogowych, tam w zasadzie mamy do czynienia z przestępstwem nieumyślnym przewidzianym w art. 144 § 3 k.k.W.P. (28 III 1963 — Rw 237/63).

Mały kodeks karny

Art. 46. Funkcjonariusze Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Praktycznej, jako funkcjonariusze organizacji mającej zlecone czynności w zakresie zarządu państwowego, ponoszą odpowiedzialność karną z rozdziału XLI kodeksu karnego. Odpowiedzialność z tych samych przepisów ponoszą także członkowie zarządu i komisji rewizyjnej tego Towarzystwa przy wykonywaniu zleconych czynności z zakresu zarządu państwowego (7 sędziów 19 III 1964 — VI KO 82/62).

Kodeks postępowania karnego

Art. 49. Nie można uznać popełnionego przez urzędnika czynu, polegającego na podrobieniu dokumentu posiadającego znaczenie dla kontroli rozliczenia osoby materialnie odpowiedzialnej, za społecznie znikome niebezpieczeństwo. Umorzenie postępowania na zasadzie art. 49 k.p.k. w sprawach o tego rodzaju przestępstwo mogłoby wytworzyć u oskarżonego i wśród jego otoczenia poczucie bezkarności i nie może przyczynić się do zwalczania przestępczości i wyrabiania poczucia prawnego w społeczeństwie (11 XI 1963 — III K 846/60).

Art. 224. W sprawie o przestępstwo przewidziane w art. 140 k.k. uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie może być stwierdzone wszelkimi dowodami, które dopuszcza ustawa karna procesowa (7 sędziów 19 XII 1963 — VI KO 36/63).

Art. 245⁷. Prokurator wojewódzki władny jest uchylić nieprawomocne postanowienie prokuratora powiatowego o umorzeniu dochodzenia z powodu „ukrywania się pokrzywdzonego i braku możliwości ustalenia obrażeń” przy uznaniu, że prośba pokrzywdzonego o udzielenie informacji o biegu sprawy stanowi zażalenie na przedmiotowe postanowienie (24 I 1963 — VI KO 78/62).

Art. 331. Sąd, zasądzając opłaty sądowe w myśl art. 331¹ § 6 k.p.k., stosuje odpowiednie przepisy k.p.c. z uwzględnieniem ustawy z 30 XII 1950 r., zawierającej przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 58, poz. 528 z późn. zm.).

W razie zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 331¹ § 1 lub § 2 k.p.k. oskarżony nie może być zwolniony od wspomnianych opłat sądowych. Zasądzenie

opłat sądowych następuje z urzędu. Zasądzone od oskarżonego opłaty sądowe, nie mogą ulegać ściągnięciu z zasądzonego odszkodowania.

W przypadku zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 331¹ § 1 k.p.k. odsetki liczy się od daty wyrządzenia szkody, w innych zaś wypadkach (art. 331¹ § 2 k.p.k.) od daty doręczenia aktu oskarżenia.

W wypadku gdy oskarżony po wydaniu wyroku przez sąd I instancji zapłacił odszkodowanie w całości, lecz bez ustawowych odsetek, sąd rewizyjny może zasądzić odsetki, jeżeli od tej części wyroku założono rewizję na niekorzyść oskarżonego.

Sąd nie ma obowiązku pouczenia oskarżonego o jego odpowiedzialności cywilnej w przypadku zasądzenia odszkodowania na podstawie art. 331¹ § 1 k.p.k., obowiązek *ten* jednak istnieje przy zasądzeniu odszkodowania na podstawie art. 331¹ § 2 k.p.k. (7 sędziów 23 I 1964 — VI KO 14/63 Zasada prawna).

Art. 487. Jakiegokolwiek rozpowszechnianie treści wyjaśnień lub zeznań z rozprawy prowadzonej przeciwko nieletniemu przy drzwiach zamkniętych (art. 487 § 1 k.p.k.) stanowi występki określony w art. 159 § 2 k.k. Zgoda na rozpowszechnianie, udzielona przez prezesa właściwego sądu lub przez sąd rozpoznający daną sprawę nieletniego, nie ma w tej kwestii znaczenia.

W razie gdy sąd opierając się na przepisie art. 487 § 1 k.p.k. przeprowadzi rozprawę przeciwko nieletniemu jawnie, jak również w wypadku jawnego przeprowadzenia posiedzenia sądowego w sprawie opiekuńczej (art. 23 kod. post. niespornego), rozpowszechnianie wiadomości z tych posiedzeń sądowych wszelkimi środkami informacji publicznej nie stanowi czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary.

Ustawa nie przewiduje odpowiedzialności karnej za samo wykonywanie, bez zgody osób uczestniczących w jawnym posiedzeniu sądowym w sprawach nieletnich zapisu na taśmie magnetofonowej ich wypowiedzi na tym posiedzeniu, ani też — za wykonywanie w tym czasie zdjęć fotograficznych wspomnianych osób. Rozpowszechnianie natomiast tych wypowiedzi lub tych zdjęć środkami informacji publicznej pociąga za sobą odpowiedzialność karną sprawcy według art. 255 § 1 k.k. tylko wtedy, gdy przedstawia wypowiedzi lub wizerunki osób uczestniczących w posiedzeniu sądowym umyślnie niezgodnie z rzeczywistością i przedstawieniem takim naraża te osoby na poniżenie w opinii publicznej lub na utratę zaufania potrzebnego dla ich stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności (7 sędziów 5 III 1964 — VI KO 51/63).

Kodeks wojskowego postępowania karnego

Art. 48. Z zestawienia treści przepisów art. 48 § 1 i art. 16 k.w.p.k. wyciągnąć należy wniosek, że oskarżony po skazaniu go nieprawomocnym wyrokiem ma również prawo skorzystać z pomocy obrońcy z wyboru lub z urzędu. Prawo do korzystania w tym stadium postępowania z pomocy obrońcy z urzędu wynika z przepisu art. 48 § 4 lit. b k.w.p.k., który nakłada na przewodniczącego sądu obowiązek wyznaczenia obrońcy z urzędu w wypadku gdy oskarżony o to prosi (5 VII 1962 — Rw 676/62).

Art. 226. Ujawnienie na rozprawie — nawet za zgodą stron — całości akt innej sprawy sądowej jako dokumentu, zamiast odczytania poszczególnych dokumentów lub protokołów wchodzących w skład tej sprawy, stanowi tego rodzaju naruszenie przepisów art. 226—228 k.w.p.k., które może mieć wpływ na wyrok, a więc może też spowodować konieczność uchylenia wyroku w postępowaniu rewizyjnym (5 VII 1962 — Rw 676/62).

Dekret z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946, nr 69 poz. 377).

Art. 1. Działanie na rozkaz — osoby będącej członkiem policji pomocniczej na terenach okupowanych w czasie II wojny światowej, polegające na udziale w kordonie zbrojnym otaczającym grupę zabudowań, w obrębie których chodziło o dokonanie zabójstw osób cywilnych przez okupanta hitlerowskiego — wyczerpuje pod względem przedmiotowym znamiona przestępstwa określonego w art. 1 pkt 1 dekretu z 31 VIII 1944 r., o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (7 sędziów 19 XII 1963 — VI KO 38/63).

Ustawa karno-dewizowa z dnia 28 III 1952 r. (Dz. U. nr 21, poz. 134)

Art. 2 § 2. Czyn polegający na wywiezieniu bez zezwolenia za granicę z polskiego obszaru celnego dwóch brylantów o wartości 150 000 złotych celem nabycia samochodów należało zakwalifikować z art. 2 § 2 ustawy karnej dewizowej z 1952 r. Wprawdzie obowiązek uzyskania zezwolenia na przywóz i wywóz kamieni szlachetnych został uchylony rozp. Ministra Finansów z dnia 3 VI 1959 r. (Dz. U. nr 36, poz. 219), jednakże stosownie do treści § 2 rozp. Ministra Handlu Zagranicznego z dnia 11 IV 1959 r. (Dz. U. nr 29, poz. 177) uzyskanie zezwolenia na wywóz kamieni szlachetnych obowiązuje nadal, gdy są one wywożone w celach handlowych (7 XII 1963 — III K 548/62).

Ustawa z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228)

Art. 1. Majątek Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Praktycznej jest mieniem społecznym w rozumieniu przepisów o ochronie mienia społecznego (7 sędziów 19 III 1964 — VI KO 82/62).

Art. 1. Majątek byłej Społecznej Organizacji Gospodarczej przy Zarządzie Głównym Związku Bojowników o Wolność i Demokrację jest mieniem społecznym i korzysta z ochrony prawnej, przewidzianej ustawą z dnia 18 VI 1959 r. (19 III 1964 — VI KO 16/63).

Art. 4. Pod pojęcie stałego dochodu, wymienionego w art. 3 § 2 dekretu z dnia 4 III 1953 r. i w art. 4 § 2 ustawy z dnia 18 VI 1959 r., podpadają wszelkie takie dochody, płynące ze źródła określonego w tych przepisach, które zgodnie z zamiarem sprawcy mają być przez niego osiąganym przy każdej nadarzającej się sposobności lub przez dłuższy okres czasu, a więc również uboczne i nieregularne dochody o takim charakterze (11 XII 1963 — II K 289/63).

Art. 5. W sprawach z art. 5 § 1 ustawy z dnia 18 VI 1959 r. możliwe jest zasądzenie z urzędu odszkodowania pieniężnego równocześnie z orzeczeniem obowiązku zwrotu podwójnej wartości zagarniętego drzewa (7 sędziów 23 I 1964 — VI KO 14/63 Zasada prawna).

Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434).

Art. 30. Stan nietrzeźwości kierowcy należy wprawdzie do istoty czynu z art. 30 ustawy o zwalczaniu alkoholizmu, nie jest on jednak równoznaczny ze stopniem opilstwa, które może mieć różne nasilenie. Im wyższy stopień opilstwa alkoholowego kierowcy, tym większe powstaje zagrożenie ruchu na drogach. Dlatego wysoki stopień nietrzeźwości, a tym bardziej stan kompletnego upojenia alkoholowego, stanowić powinien przy przestępstwie z art. 30 ustawy o zwalczaniu alkoholizmu poważną okoliczność obciążającą (6 I 1964 — Rw 1441/63).

Ustawa karna skarbową z dnia 13 IV 1960 r. (Dz. U. nr 21 poz. 123)

Art. 217. Przyznane — zgodnie z przepisem art. 217 § 1 u.k.s. — organom finansowym uprawnienia oskarżyciela publicznego, nie dotyczą wyłącznie tych organów, które wskazano w akcie oskarżenia, po myśli art. 145 § 7 u.k.s., jako oskarżycieli. Wspomniany przepis art. 145 § 7 u.k.s., mówiący o wskazaniu w akcie oskarżenia organu, któremu przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego w danej sprawie, ma jedynie charakter porządkowy i dlatego też działanie podjęte w sprawie przez inny organ finansowy (dochodzenia czy orzekający), nie może być pozbawione znaczenia prawnego. Takie stanowisko znajduje oparcie we właściwej wykładni omawianego przepisu (§ 7 art. 145 u.k.s.), dającej podstawę do stwierdzenia, iż chodzi tu o wskazanie organu, który — między innymi trzeba zawiadomić o terminie rozprawy i innych czynnościach sądowych, a stąd też z praktycznych względów stosuje się zasadę „wskazania” przede wszystkim organu miejscowo właściwego, co jednak nie wyklucza możliwości i skuteczności działania (oskarżyciela publicznego) podjętego przez organ nadrzędny bądź inny właściwy „finansowy organ dochodzenia” (14 XII 1963 — V K 750/03).

Zebrał

Stefan Kalinowski